

સંબંધો હવે જરૂરિયાત આધારિત બની ગયા છે

આ ધુનિક યુગે માનવ જીવનને અસાધારણ ગતિ આપી છે. સુવિધાઓ વધી છે, દુનિયા નાની બની ગઈ છે અને સંપર્ક સાધનોએ અંતરો દૂર કર્યા છે. છતાં એક કટુ સત્ય પણ ઉભર્યું છે કે માણસ માણસથી જ દૂર થતો જાય છે. આજે સંબંધોનું સ્વરૂપ એટલું બદલાઈ ગયું છે કે તેમાં લાગણી કરતાં જરૂરિયાત અને સ્વાર્થ વધુ દેખાય છે. લોકો હવે એવા જ લોકો સાથે જોડાવા ઇચ્છે છે, જેઓ કોઈ રીતે ઉપયોગી બની શકે. સંબંધો હવે હૃદયની નિકટતા કરતાં લાભના તર્ક પર માપવામાં આવે છે.

સંબંધોમાં લાગણીની જગ્યાએ સ્વાર્થ

સમાજમાં હવે એવી માન્યતા મજબૂત બનતી જાય છે કે 'જે ઉપયોગી તે જ પ્રિય.' મિત્રતા હોય, સગપણ હોય કે વ્યાવસાયિક જોડાણ - ઘણા સંબંધો ત્યાં સુધી જ જીવંત રહે છે જ્યાં સુધી પરસ્પર ફાયદો છે. આ વલણ સંબંધોની પવિત્રતાને ધીમે ધીમે ખોખલી બનાવે છે.

એક સમય હતો જ્યારે માણસ બીજાના દુઃખમાં સાથ આપવા માટે બધું છોડી દેતો હતો; આજે ઘણી વાર એક સંદેશ - 'Take care' - મોકલીને ફરજ પૂર્ણ થઈ ગઈ હોય એવી લાગણી થાય છે. ટેકનોલોજીએ સંપર્ક વધાર્યો છે પરંતુ સંવેદના ઘટાડવાનું જોખમ પણ ઊભું કર્યું છે.

એક ફિલ્મ ગીતની પંક્તિ આ પરિસ્થિતિને ખૂબ સુંદર રીતે વ્યક્ત કરે છે:

'कोई होता जिसको अपना, हम अपना कहते यारों'

હજારો ઓળખાણ વચ્ચે પણ હૃદયથી જોડાયેલો કોઈ ન હોવાનું આ દર્દ આજના સમાજનું પ્રતિબિંબ બની ગયું છે.

ભૂતકાળના સંબંધો - પ્રેમ અને માનમાં ટકેલા

પહેલાંના સમયમાં સંબંધો ગણતરી પર નહીં પરંતુ લાગણી પર ટકેલા હતા. પરિવાર માત્ર રહેવાની જગ્યા નહોતો - તે સંસ્કારોનું વિશ્વ હતું. વડીલોને માન આપવું એ સંસ્કૃતિ હતી અને નાના સભ્યોને સ્નેહ આપવો એ ફરજ.

મુશ્કેલી આવે તો આખું કુટુંબ એક થઈ જતું. 'મને શું મળશે?' કરતાં 'હું શું આપી શકું?' એ વિચાર જીવનનું માર્ગદર્શન બનતો.

ભગવદ્ ગીતામાં ભગવાન શ્રીકૃષ્ણનો અમૂલ્ય ઉપદેશ છે:

'कर्मण्येवाधिकारस्ते मा फलेषु कदाचना'

અર્થાત્ - ફળની આશા વગર કર્તવ્ય કરવું. જો આ ભાવ સંબંધોમાં ઊતરી આવે તો સ્વાર્થને જગ્યા જ નહીં રહે; ત્યાં માત્ર પ્રેમ અને નિષ્ઠા રહેશે.

યુવાપેઠી પોતાના જ વિશ્વમાં મગ્ન

આજની યુવા પેઠી ટેકનોલોજી, કારકિર્દી અને વ્યક્તિગત

સ્વતંત્રતાની દુનિયામાં એટલી મગ્ન છે કે ઘણી વાર પરિવાર અને વડીલો સાથેનો ભાવનાત્મક સંપર્ક ઓછો થતો જાય છે. મોબાઇલ દુનિયાને નજીક લાવે છે પરંતુ હૃદય વચ્ચેનું અંતર વધારી દે છે.

આ સંદર્ભે ફિલ્મ 'Dear Father'માં પરેશ રાવળનો એક હૃદયસ્પર્શી સંવાદ યાદ આવે છે:

'સંતાનને મોટું કરવું એ રોકાણ નથી, એ તો સમર્પણ છે. મા-બાપ પોતાનાં સપનાંઓ ત્યાગીને

સંતાનનું ભવિષ્ય ઘડે છે અને બદલામાં લગભગ કંઈ અપેક્ષા રાખતા નથી.'

આ શબ્દો આપણને યાદ અપાવે છે કે માતા-પિતાનો ત્યાગ નિઃશબ્દ હોય છે પરંતુ અપરિમિત હોય છે. વડીલોને 'ઓલ્ડ ફેશન' કહીને અવગણવામાં આવે છે પરંતુ તેમનો અનુભવ જીવનનો સૌથી મજબૂત આધાર છે. જ્યારે યુવાનો સમજી જશે કે વડીલોના આશીર્વાદ કોઈપણ વચ્ચે અલ લોકપ્રિયતા કરતાં વધુ મૂલ્યવાન છે ત્યારે સંબંધોમાં ફરી ઉષ્મા અનુભવાશે.

આજની પેઠીએ કદાચ સૌથી અગત્યનું જે શીખવું છે તે છે - પ્રગતિ સાથે સંવેદના જાળવવી. આધુનિક બનવું જરૂરી છે, પરંતુ માનવીયતા ગુમાવીને મળેલો વિકાસ અધૂરો છે.

સંવાદ વધારવા અને સંબંધો મજબૂત બનાવવા માટે પરિવર્તનના આ સમયમાં જાગૃત પ્રયત્નો અનિવાર્ય છે.

મુલ્લી વાતચીત કરો:

રોજ થોડો સમય પરિવાર સાથે મોબાઇલ વગર વાત કરો - હૃદયથી હૃદય સુધીનો માર્ગ ત્યાંથી જ શરૂ થાય છે.

સાંભળવાની કળા વિકસાવો:

સમજવા માટે સાંભળો, જવાબ આપવા માટે નહીં. ગેરસમજો આપોઆપ ઓછી થશે.

જનરેશન ગેપ ઘટાડો:

યુવાનો અનુભવમાંથી શીખે અને વડીલો નવી વિચારધારા સ્વીકારવા તૈયાર રહે - પરસ્પર માન જ નિકટતા લાવે છે.

સાથે સમય વિતાવો:

ભોજન, પ્રવાસ કે તહેવાર - સાથે જીવેલી ક્ષણો સંબંધોને ગાઢ બનાવે છે.

ફૂટફાટ વ્યક્ત કરો:

'આભાર' અને 'માફ કરશો' જેવા શબ્દો સંબંધોમાં નવજીવન ભરી શકે છે.

ટેકનોલોજીનો સંતુલિત ઉપયોગ કરો:

સોશયલ મીડિયા જોડે, પરંતુ સંબંધોની જગ્યા ક્યારેય ન લે.

પ્રેમ વ્યક્ત કરો:

ઘણી વાર એક સ્નેહભર્યો શબ્દ વર્ષોનું અંતર પળમાં દૂર કરી શકે છે.

અંતિમ વિચાર - સંબંધ ભાવથી ટકે, લાભથી નહીં

જીવનની સાચી સમૃદ્ધિ સંપત્તિમાં નથી પરંતુ સંબંધોની ઉષ્ણતામાં છે. સ્વાર્થ પર ટકેલા સંબંધો સમયની કસોટી સહન કરી શકતા નથી પરંતુ પ્રેમ, વિશ્વાસ અને આદર પર નિર્મિત બંધન અવિનાશી હોય છે. સમાજને ફરી એ દિશામાં આગળ વધવાની જરૂર છે જ્યાં સંબંધો ઉપયોગિતા પર નહીં પરંતુ લાગણી પર આધારિત હોય કારણ કે અંતે માણસને યાદ રહે છે તે તેની સફળતા નહીં પરંતુ તે લોકો, જેઓ દરેક પરિસ્થિતિમાં તેની બાજુમાં ઊભા રહ્યા.

ચાલો, સંબંધોને જરૂરિયાતથી નહીં પરંતુ નિષ્ઠાથી જીવવાનું ફરી શીખીએ - કારણ કે જ્યાં સંબંધો જીવંત હોય છે, ત્યાં જીવન સાચા અર્થમાં સુંદર બને છે.

